ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ
Орталық Азия ғылымы мен білімі: цифрлық трансформация және тұрақты даму
2026 жылғы 18 желтоқсан · онлайн, Zoom · CASJ-2026
1-СЕКЦИЯ. ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.24466780

ӘОЖ 37.091.3:004.8

# «ЖИ LAB»: ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДА ИНТЕРАКТИВТІ ЦИФРЛЫҚ ӨНІМДЕРДІ ӘЗІРЛЕУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МОДЕЛІ

***К.А. Копашова***
«Тұщыбек мектеп – бөбекжай кешені» КММ

**Копашова Каламкас Алдияровна** — орыс тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, «Тұщыбек мектеп – бөбекжай кешені» КММ, Маңғыстау облысы, Маңғыстау ауданы, Тұщыбек ауылы.

© К.А. Копашова, 2026

**Аңдатпа:** Мақалада «ЖИ LAB» шеберлік сағаты негізінде орыс тілі мен әдебиеті сабақтарына арналған бес түрлі интерактивті цифрлық өнімді әзірлеудің әдістемелік моделі ұсынылады. Мақсаты – мұғалімге оқу нәтижесіне сай құрал таңдаудың, мазмұнды тексерудің және кері байланысты ұйымдастырудың нақты алгоритмін ұсыну. Нәтиже ретінде қолданбалы сценарийлер мен бағалау өлшемдері жүйеленді.

**Түйін сөздер:** жасанды интеллект, цифрлық трансформация, орыс тілі мен әдебиеті, интерактивті оқыту, цифрлық өнім, педагогикалық дизайн.

## Кіріспе

Жасанды интеллект құралдары оқыту мазмұнын көрнекі ұсынуға, оқушының жауабына жедел кері байланыс ұйымдастыруға және мұғалімнің авторлық материалдарын түрлендіруге мүмкіндік береді. Алайда дайын цифрлық өнімнің сыртқы тартымдылығы оның әдістемелік құндылығына автоматты түрде кепіл болмайды. Әсіресе орыс тілі мен әдебиетін оқытуда лексикалық дәлдік, мәтінді түсіну, сөйлеу мәдениеті, әдеби талдау және авторлық мәтінге құрмет бірдей ескерілуі қажет. ЮНЕСКО генеративті жасанды интеллектіні пайдалануда адамға бағдарланған ұстанымды, деректерді қорғауды және педагогикалық бақылауды басымдық ретінде қарастырады [1].

Зерттеудің мақсаты – «ЖИ LAB: Идеядан цифрлық өнімге дейін» атты мұғалімдерге арналған шеберлік сағатының материалдарын жүйелеп, орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында қолдануға болатын бес бағытты біртұтас педагогикалық жобалау моделіне біріктіру. Мақала эксперимент нәтижелерін емес, авторлық оқу-әдістемелік материал негізінде әзірленген практикалық модельді сипаттайды.

## Материалдар мен әдістер

Жұмыстың бастапқы материалы ретінде автордың 11 слайдтан тұратын «ЖИ LAB» презентациясы алынды [3]. Онда бес бағыт көрсетілген: Lovable арқылы сөйлейтін оқу ботын құру; «Астра» көмегімен интерактивті ойындар дайындау; Veo және Flow арқылы оқу мультфильмін жасау; Gemini Storybook көмегімен суретті кітап әзірлеу; Blooket пен Genially арқылы ойын және викторина құрастыру. Талдау әдістері: оқу мақсатына сәйкестендіру, тапсырмаларды әдістемелік модельдеу, құралдардың қызметін салыстыру және өнім сапасын критерийлер арқылы бағалау.

Модельдің негізгі қағидасы – «алдымен оқу мақсаты, содан кейін құрал». Әр өнімді дайындау жеті кезеңнен тұрады: 1) сынып пен күтілетін нәтижені нақтылау; 2) мәтіндік және тілдік материалды іріктеу; 3) жасанды интеллектке берілетін нұсқауды құрастыру; 4) алғашқы өнімді жасау; 5) фактілерін, орфографиясы мен оқушы жасына сәйкестігін тексеру;

6) кері байланыс пен бағалауды қосу; 7) оқушыға қолжетімді пішінде ұсыну. Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі үшін осындай мақсатты әрі этикалық пайдалану маңызды [2].

**Нәтижелер және талқылау**

Әдістемелік модель нәтижесінде цифрлық өнімнің бес түрі мен олардың оқу міндеттері сәйкестендірілді (1-кесте). Бір сабақта құралдардың барлығын қатар пайдаланудан гөрі нақты оқу мақсатына барынша қызмет ететін бір немесе екі өнімді таңдау ұсынылады.

**Кесте 1 – «ЖИ LAB» бағыттарын пәндік мақсатпен сәйкестендіру**

| **Құрал / бағыт** | **Оқу өнімі** | **Орыс тілі мен әдебиеті сабағындағы міндет** |
|---|---|---|
| Lovable | Сөйлейтін оқу боты | Мәтіннің негізгі ойын сұрақ-жауап арқылы анықтау, диалогті жаттықтыру |
| Астра | Сәйкестендіру және реттеу ойыны | Сөз таптарын, сөйлем мүшелерін, тыныс белгілерін бекіту |
| Veo, Flow | Қысқа оқу мультфильмі | Тілдік жағдаятты көрсету, кейіпкер әрекетінің себебін талдау |
| Gemini Storybook | Суретті шағын кітап | Оқиға желісін болжау, сипаттау, мәтін бойынша әңгімелеу |
| Blooket, Genially | Викторина және интерактивті квест | Эпитет, теңеу, метафораны тану, жедел қалыптастырушы бағалау |

Бірінші бағытта сөйлейтін оқу боты мәтінді түсінуді қолдауға қызмет етеді. Мысалы, 6-сыныпта шағын прозалық мәтін оқылғаннан кейін бот оқушыға орыс тілінде «Какова главная мысль текста?» және «Какие два события подтверждают твой ответ?» деген сұрақтарды ретімен қояды. Оқушының жауабы толық болмаса, бот дайын қорытындыны бермей, мәтіннен дәлел іздеуге бағыттайтын қосымша сұрақ ұсынады. Мұғалім жауаптар мен дыбыстаудың дұрыстығын алдын ала үш сынақ сұрағымен тексереді [3].

Екінші бағытта ойын тапсырмалары оқу мазмұнын әрекетке айналдырады. «Жұбын тап» ойынында оқушы орыс тіліндегі «имя существительное», «имя прилагательное», «глагол» ұғымдарын анықтамаларымен сәйкестендіреді. «Алгоритм құрастыр» үлгісін мәтінмен жұмыс реттілігіне бейімдеуге болады: тақырыпты оқу – негізгі ойды белгілеу – тірек сөздерді таңдау – қорытынды жасау. Дұрыс жауаптан кейін бірден түсіндірме, қате жауаптан кейін тірек сұрақ беріледі.

Үшінші бағыттағы қысқа мультфильм бір ғана нақты мәселені түсіндіруге арналған. Мәселен, «Сөздің реңкі» тақырыбында кейіпкерлер бір оқиғаны әртүрлі эмоциялық бояуы бар сөздермен сипаттайды. Сценарийде сөйлемдер қысқа, дыбыстау түсінікті, ал экрандағы жазу алдын ала тексерілген болуы тиіс. Veo жеке бейнеүзінділерді құруға, Flow оларды ұйымдастыру мен өңдеуге арналған жұмыс кезеңі ретінде шеберлік сағатында көрсетілген [3].

Төртінші бағытта Gemini Storybook арқылы 5-сынып оқушыларына «Слово и его настроение» атты 6–8 беттік авторлық суретті әңгіме әзірлеу ұсынылады. Әр бетте 1–2 сөйлем, бір тұрақты кейіпкер және көрнекі иллюстрация болады. Оқушылар оқиғаны айтып береді, кейіпкер сөзін сипаттайды және соңғы беттегі ашық сұраққа жауап береді. Бұл өнім көркем мәтін құрастыру, сөздік қор мен байланыстырып сөйлеуді дамытуға бағытталады.

Бесінші бағытта Blooket және Genially көмегімен «Көркемдегіш құралды таны» викторинасын ұйымдастыруға болады. Оқушы сөйлемнен эпитетті, теңеуді немесе метафораны анықтап, таңдауын түсіндіреді. Ұпай қосу мен жедел кері байланыс белсенділікті қолдай алады, бірақ бағалау тек жылдамдыққа сүйенбеуі керек; түсіндірудің мазмұны да ескеріледі.

**Сапаны бағалау және қауіпсіз қолдану**

Дайын цифрлық өнімді бағалау үшін бес критерий ұсынылады: оқу мақсатына сәйкестігі; тілдік және мазмұндық дұрыстығы; жас ерекшелігіне лайықтылығы; түсінікті кері байланыстың болуы; дербес деректер мен авторлық құқық талаптарын сақтау. Әр критерий

0–2 балл бойынша бағаланып, жалпы 10 балл жинақталады. Бұл рубрика – ұсынылған әдістемелік құрал; ол оқушы жетістігінің өлшенген статистикасы болып саналмайды.

ЖИ жасаған мәтін, сурет, бейне немесе дыбыс мұғалімнің редакциялауынан өтуі шарт. Оқушылардың толық аты-жөні, фотосуреті, дауысы және өзге жеке мәліметтері келісім мен қажетті қорғаныс шараларынсыз ашық сервистерге енгізілмеуі тиіс. Шығарманың мазмұнын өзгертіп көрсетуге, жалған дәйексөз жасауға, автоматты бағалауды мұғалім шешімінің орнына қоюға жол берілмейді. Қолданылатын сервистердің жас шектеулері мен мектеп ережелері тексеріледі [1; 2].

Ұсынылған модель тәжірибелік сынақтың сандық нәтижелерін қамтымайды. Алдағы жұмыста оны белгілі сыныптарда қолданып, оқушылардың мәтінді түсінуі, сөздік белсенділігі мен тапсырмаға қатысуын алдын ала анықталған көрсеткіштер арқылы салыстыру қажет. Бұл тәсіл ұсыныстың тиімділігін дәлелдермен бағалауға жағдай жасайды.

**Қорытынды**

«ЖИ LAB» шеберлік сағатының бес бағытын талдау орыс тілі мен әдебиетін оқытуға арналған сөйлейтін бот, интерактивті ойын, оқу мультфильмі, суретті кітап және викторинаны жүйелі түрде жобалауға мүмкіндік берді. Ұсынылған модельде шешуші фактор – платформаның танымалдылығы емес, оқу мақсаты, тілдік дәлдік, кері байланыс және қауіпсіздік. Жасанды интеллект мұғалімді алмастырмайды; ол педагогтің авторлық идеясын оқушы әрекетіне бағытталған сапалы цифрлық өнімге айналдыруға көмектесетін құрал ретінде қарастырылады.

**Әдебиеттер:**

1. Miao F., Holmes W. Guidance for generative AI in education and research. – Paris: UNESCO, 2023. – 44 p. – DOI: 10.54675/EWZM9535.

2. Miao F., Cukurova M. AI competency framework for teachers. – Paris: UNESCO, 2024. – DOI: 10.54675/ZJTE2084.

3. Копашова К. А. «ЖИ LAB: Идеядан цифрлық өнімге дейін»: мұғалімдерге арналған шеберлік сағатының презентациясы. – Тұщыбек, 2026. – 11 слайд. – Жарияланбаған оқу-әдістемелік материал.